

“Серце віддаю дітям”

Актуальність педагогічної спадщини В.СУХОМЛИНСЬКОГО в умовах НУШ

Підготувала: к.пед.н., доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка
Надія Дудник

**ПЕДАГОГІКА
ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО:
ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ІННОВАЦІЙ**

*Програма
Всеукраїнської
науково-практичної
конференції
17 вересня 2018 р.*

Василь Сухомлинський в контексті європейської педагогічної думки

Ольга Сухомлинська, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського

МІНІСТЕРСТВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ І КУЛЬТУРИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА

ДРОHOBYCЬКА
STATE
PEDAGOGICAL
UNIVERSITY

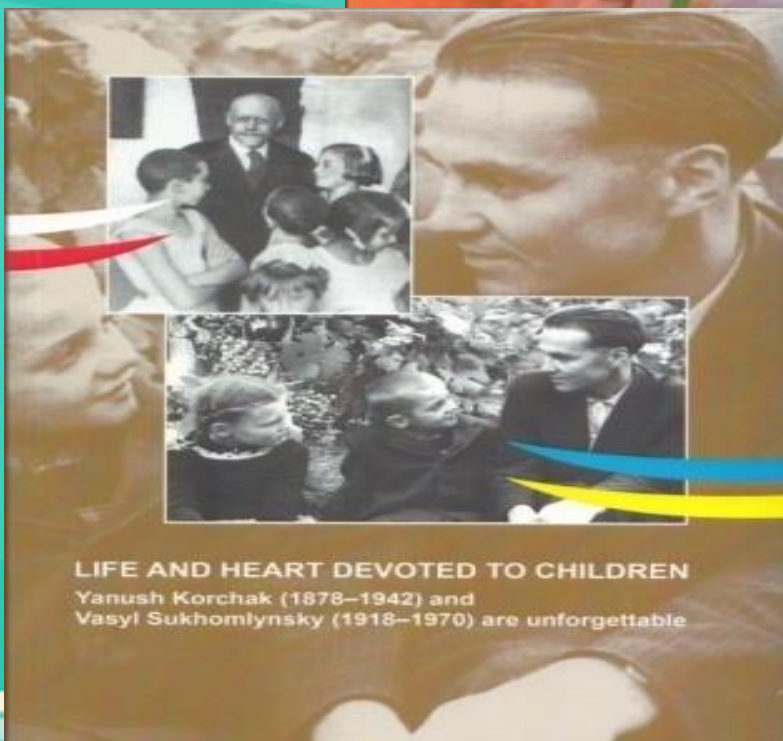

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
на пошану Василя Сухомлинського

**ПРОБЛЕМИ ДИТИНСТВА В КОНТЕКСТІ
СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

LIFE AND HEART DEVOTED TO CHILDREN
Yanush Korchak (1878–1942) and
Vasyl Sukhomlynsky (1918–1970) are unforgettable

**ВИХОВУЄМО
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ**

(за творами В. Сухомлинського)

Хрестоматія

ФОРМУЛА НОВОЇ ШКОЛИ

Новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації дитини у суспільстві.

1. Педагогіка, що ґрунтується на **партнерстві** між учнем, учителем і батьками.

2. Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, **принцип дитиноцентризму**.

3. **Нова структура школи**, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.

4. Справедливий **розподіл публічних коштів**, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.

5. **Умотивований учитель**, який має свободу творчості й розвивається професійно.

6. **Наскрізний процес виховання**, який формує цінності.

7. Децентралізація та **ефективне управління**, що надасть школі реальну автономію.

8. **Сучасне освітнє середовище**, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА

Ключові компетентності – ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя.

Патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини.

Інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя.

ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи та
інформатизації

_____ Володимир ШАРАН
_____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Статус дисципліни: *вибіркова із
загальноуніверситетського блоку*
Кафедра загальної педагогіки та
дошкільної освіти
Мова навчання: українська
Дані про вивчення дисципліни: 3/90

- **Мета** навчальної дисципліни «Педагогіка В. Сухомлинського» полягає у теоретико-методичній підготовці майбутніх фахівців до професійної діяльності зі знанням змісту й завдань гуманістичної системи організації освітнього процесу на основі досвіду роботи та наукових досліджень В.Сухомлинського, використовувати твори для дітей автора у виховному процесі.
- **ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ**
- У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:
- *I. Знати:*
- – теоретичні основи дисципліни (основні категорії і поняття, мету створення педагогічних технологій, їх особливі освітні завдання);
- зміст педагогічного доробку В. Сухомлинського;
- сучасні філософські концепції теорії розвитку освіти, які досліджують та вдосконалюють методологічні основи з використанням ідей В. Сухомлинського;
- специфіку професійної діяльності педагога з використанням новацій у інформаційному, трансформаційному, орієнтовно-регулятивному, мобілізуючому процесу саморозвитку;
- особливості способів, засобів, принципів організації діяльності педагогів в Павлівській школі;
- основні шляхи професійного розвитку для вироблення алгоритму дій в удосконаленні педагогічного знанням, створення розвивального середовища;
- способи проектування власної діяльності із впровадженням педагогічних технологій, методик В. Сухомлинського;
- критерії визначення професійних компетенцій щодо вирішення організаційних, методичних проблем, самостійного прийняття рішень;
- способи організації просвітницької діяльності з метою популяризації виховних творів для дітей В. Сухомлинського.
- *II. Уміти:*
- критично осмислювати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування інноватики в «Школі радості» В. Сухомлинського;
- працювати з першоджерелами та педагогічними працями В. Сухомлинського;
- – активізувати знання з сучасних педагогічних технологій для комплексної інтеграції у практичному застосуванні ідей дитиноцентризму В. Сухомлинського під час професійної діяльності;
- застосовувати сучасні педагогічні методи дослідження у визначенні перспективності, якості впровадження педагогічних новацій;
- характеризувати зміст та завдання нових освітньої програми «Педагогіка В. Сухомлинського»;
- – прогнозувати суперечності, які можуть виникати в процесі застосування новацій і приймати оптимальні рішення із застосуванням гуманних методів педагогічного впливу;
- розвивати творчість, самостійність, критичність мислення у процесі професійного зростання;
- проводити консультативну і організаційну роботу з батьками з метою просвітництва та популяризації ідей В. Сухомлинського;
- на основі законів функціонування педагогічних явищ прогнозувати та розробляти стратегію професійних дій в оцінюванні преваг та недоліків застосування новацій.

Педагогіка В.Сухомлинського.

Педагогічні знахідки:

- навчальний курс “Етика і психологія сімейного життя” (шанобливе ставлення до батьків, особливо до матері);
- спорудження альтанок на подвір'ї школи для проведення уроків (валеологічні засади);
- система морального виховання, де вчитель як приклад є носієм шляхетності) “Немає важливішої і відповідальнішої роботи, як наша. Ми повинні починати все від **самодисципліни**. Лише той вчитель користується повагою в учнів, який є зразком працелюбності й чесності»;
- оцінювання; вчителі намагалися оцінити не знання, а успіх, перемогу, подолання труднощів у навчанні; успіх – перша причина радощів у навчанні. «Не ловіть дітей на незнанні, оцінка – не покарання, оцінка – спільна радість вчителя і учня»;
- роль керівника в організації розвивального середовища школи як місця життя учнів: збір великої бібліотеки (20 тисяч книг!), оранжерея, кролеферма, пасіка, метеостанція, майстерні, фруктовий сад, виноградник і голуб'ятня;
- задовольняти запити дітей: вчили керувати трактором і спеціально змайстрованим дитячим мотоциклом з 3 класу.

Приклад новації :

Усі діти вирощували хліб своїми руками. Восени 3-й клас отримував ділянку, засівав озимую пшеницею, і весною діти чергували, оберігали пшеницю від горобців, а літом косили хліб самі, обмолочували його на маленькій молотилці, усім класом відвозили мішок зерна на млин, одержували муку, їхали з нею в пекарню і там пекли пиріжки і коровай для Свята врожаю. Так закінчувалась початкова освіта в Павлиші – власним хлібом.

“Дуже важливим є те, що впливає на почуття вихованців, збудження позитивних, високих емоцій, що допомагає учням бачити своїх друзів та інших людей кращими...”

Педагогіка В.Сухомлинського.

Приклад новації. Кадри.

Учителів у своїй школі він підбирав сам, щоб це були справжні педагоги-однодумці. «Там, де все будується на покараннях, немає самовиховання, а без самовиховання не може бути нормальним і виховання взагалі..., тому що покарання вже звільняє вихованця від докорів совісті, а совість – це ж головний рушій самовиховання...».

В. Сухомлинський ніколи не ходив на один урок до вчителя, а лише на систему уроків – 12 – 15 підряд. Перші три роки він молодого вчителя лише хвалив, підбадьорював, вів від успіху до успіху. Досвідчені вчителі навіть обурювалися щодо таких поступок директора молодим. Через три роки вчитель або назавжди залишався, або покидав школу.

Учительська в Павлиській школі майже нічим, крім розкладу уроків і бібліотекою, не нагадувала школи. Домашні меблі, акваріуми, серветки, жодного плаката – усе м'яке, тихе, бо вчитель у вчительській повинен відпочивати. Тут не говорилося про хвороби, сімейні неполадки, а панував веселий, діловий настрій. На педраді вчителя при всіх не сварили за неуспіх, на педрадах говорилося про важливе для подальшого розвитку школи, велися дискусії, будувалися перспективи, усі недоліки Вчителі намагалися оцінити не знання, а успіх, перемогу, подолання труднощів у навчанні. Успіх – перша причина радощів у навчанні. У перших класах учням не ставили двійок, а домагалися, щоб вони працею пересилили невдачу і добре виконали завдання, тоді й виставлялася оцінка. В.Сухомлинський наголошував: «Не ловіть дітей на незнанні, оцінка – не покарання, оцінка – спільна радість вчителя і учня». обговорювалися в робочому порядку.

“До того часу, поки дитина дивиться з надією на вас і вірить у вас, ви справжній вихователь, наставник, ви учитель життя, ви авторитет, живе втілення життєвої мудрості, ви друг, товариш. Пам'ятай, що ці речі дуже тендітні, їх легко зруйнувати. Якщо ви зруйнували їх, вам як вихователеві настав кінець. Ви будете наглядцем, а не вихователем”

(Сто порад учителеві./ В.О.Сухомлинський. Вибрані твори в п'яти томах. – Т. 2., К. : «Радянська школа», 1976. – С. 602)

Приклад новації.

Робота з батьками.

В. Сухомлинський вів семінар для батьків і один раз на місяць – семінар для гостей школи. Звичайних батьківських зборів у школі не було, бо директор не уявляв собі, як можна говорити про недоліки дітей уголос, при всіх ...

У школі практично не залишали учнів на другий рік, не відправляли в спецшколи, жодного невстигаючого!

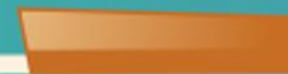
Підкреслюючи важливе значення сім'ї у спільній виховній роботі зі школою, В. Сухомлинський писав: “Гармонійний, всебічний розвиток можливий лише там, де два вихователі – школа і сім'я – не тільки діють одностабно, ставлячи перед дітьми ті самі вимоги, а є єдиним думцями, поділяють ті самі переконання, завжди виходять з тих самих принципів, не допускають ніколи розходжень ні в меті, ні в процесі, ні в засобах виховання”

Біля входу до школи вмонтований великий стенд, на якому слова, звернені до матерів – «Мати, пам'ятай, що ти головний педагог, головний вихователь. Від тебе залежить майбутнє суспільства». Далі йшли картинки з порадами матерям. Перша порада: «Матері, розповідайте своїм дітям різні казки».

Ще інший стенд призначався дітям: «Бережіть наших матерів» – з портретами матерів знаменитих людей.

У школі був і стенд зі списком рекомендованої для читання літератури від Гомера до Хемінгуея під назвою «Людство буде читати їх вічно».

Ще один стенд «Подумай, для чого людина живе на світі».

Педагогіка В.Сухомлинського.

Приклад новації: Розподіл часу

З останнім дзвінком коридори завмирили: жоден учень, жоден учитель не мали права навіть на 5 хвилин затримуватися в школі. Додому! Відпочивати! Читати книги! Працювати в саду, готуватися до гуртків, факультативів. Народи вчителів проводилися не частіше ніж один раз на тиждень. «Школа живе вільним часом учителів і учнів,» – одна з думок В. Сухомлинського. Щоб учителі добре вчили, а учні добре вчилися в них, повинно бути багато вільного часу; о 17 годині починали працювати всі гуртки.

В. Сухомлинський настирливо вмовляв своїх учнів не робити уроків після занять у школі. Весь день ви вільні! Він рекомендував вставати о 6-ій годині ранку і за дві ранкові години зробити уроки краще, ніж за чотири вечірніх.

Про гідність учня: “Бережіть як найвище благо, людську гордість, недоторканість особистої честі дитини; пам’ятайте, що пустун, в якого своя думка, на все свій погляд, – то ваше щастя, вихователю; а безвільний, як тінь, вихованець, в якого власні думки вибиті з голови вашими «сильними» засобами, який покірно й беззастережно завжди підкоряється вам, – то ваше нещастя”.

Найвідоміші праці В.Сухомлинського:

книга «Серце віддаю дітям» (видана 32-ма мовами світу, 55 видань);

популярні: «Павлиська середня школа», «Як виховати справжню людину», «Сто порад вчителю», «Розмова з молодим директором школи», «Книга про любов», “Я розповім вам казку” (філософія для дітей).

В.Сухомлинський. Дуб під вікном

Молодий лісник побудував у лісі велику кам'яну хату і посадив дуба під вікном.

Минали роки, виростали у лісника діти, розростався дубок, старів лісник.

І ось через багато літ, коли лісник став дідусем, дуб розрісся так, що заступив вікно.

Стало темно в кімнаті, а в ній жила красуня – лісникова внучка.

– Зрубай дуба, дідусю, – просить онучка, – темно в кімнаті.

– Завтра вранці почнемо...– відповів дідусь. Настав ранок. Покликав дідусь трьох синів

і дев'ятьох онуків, покликав онучку-красуню й сказав:

– Будемо хату переносити в інше місце.

І пішов з лопатою копати рівчак під фундамент. За ним пішли три сини, дев'ять онуків і красуня-внучка.

Запитання:

- Чому дідусь так дорожив дубом?
- Що б ти порадив онучці?
- Чому сини і онуки не сперечалися з дідусем?
- Яких людей називають природолюбамі?
- Чому дуб називають довгожителем?
- Чи всім потрібно садити дерева?
- Що таке “легені планети”?
- Чому важливо зберегти на Землі ліси?

В.Сухомлинський. Тихо, бабуся відпочиває

Прийшла зі школи маленька Галинка. Відчинила двері, щось хотіла весело сказати мамі. А мама насварилася на неї пальцем і Галинка тихенько підійшла до столу, поклала книжки.

– Тихо, Галинко, бабуся відпочиває. Цілу ніч вона не спала, боліло серце.

Пообідала й сіла за уроки. Читає книжку тихо-тихо, щоб не розбудити бабуся.

Відчиняються двері, заходить Оля, Галинчина подруга. Вона голосно й каже:

– Галинко, послухай...

Галинка насварилась на Олю пальцем, як мати на неї, і пошепки мовить:

– Тихіше, бабуся відпочиває. Цілу ніч вона не спала, боліло серце.

Сіли дівчатка до столу й розглядають малюнки. А з бабусиних очей впали дві сльозинки. Коли бабуся прокинулась, Галинка й питає:

– Бабусю, а чого ви плакали уві сні?

Бабуся усміхнулась, приголубила Галинку. В її очах світилась радість.

Запитання:

- Чому бабуся плакала? Що її зворушило?
- Як можемо охарактеризувати Галинку?
- Що значить “приголубила”?
- Як часто тобі доводиться спілкуватися зі своїми бабусяю, дідусем?
- Чому старші люди часто хворіють? Як можеш та їм допомогти?
- Чому проявляти уважність до старших – це добрий вчинок?

В.Сухомлинський. Хто кого веде додому

У дитячому садочку хлопчики-однолітки Василько і Толик. Обом по п'ять років, їхні матері працюють. Коли повертаються з роботи, заходять у дитячий садочок. Мати одягає Василька, бере його за руку й каже:

– Ходімо, Васильку, додому.

А Толик одягається сам, бере маму за руку й каже:

– Ходімо, мамо, додому.

Дорогу перемело. Є тільки вузька стежечка серед снігових заметів.

Мати Василькова йде по снігу, а син стежечкою. Бо мама веде Василька додому.

Толик йде по снігу, а мати стежечкою. Бо Толик веде маму додому.

Минуло дванадцять років. Стали Василько й Толик сильними, стрункими, красивими юнаками.

Якось занедужала тяжко Василькова мати.

Того самого дня важко захворіла і мати Толика.

Лікар жив у сусідньому селі за кілька кілометрів. А було це взимку, дорозько не було.

Василько вийшов за ворота, глянув на сніг та й каже:

– Хіба можна по такому снігові йти?

Постояв трохи Василько й повернувся до хати.

А Толик пішов глибоким снігом у сусіднє село й повернувся з лікарем.

Запитання:

– Кого би ти хотів мати другом Василька чи Толика?

•Якою є матір Толика? Опишіть її настрій.

•Чи вміє долати труднощі Василько? Що йому заважає?

•Які самостійно справи ти можеш виконувати?

•Чому важливо ставити самостійним і відповідальним?

В.Сухомлинський. Як Сергійко навчився жаліти

Маленький хлопчик Сергійко гуляв біля ставка. Він побачив дівчинку, що сиділа на березі.

Коли Сергійко підійшов до неї, вона сказала:

– Не заважай мені слухати, як хлюпають хвилі. Сергійко здивувався. Він кинув у ставок камінець.

Дівчинка запитала:

– Що ти кинув у воду? Сергійко ще більше здивувався.

– Невже ти не бачиш? Я кинув камінець.

Дівчинка сказала:

– Я нічого не бачу, бо я сліпа.

Сергійко від подиву широко відкрив очі й довго дивився на дівчинку. Так, дивуючись, він і додому прийшов.

Він не міг уявити: як це воно, коли людина нічого не бачить?

Настала ніч. Сергійко ліг спати. Він заснув з почуттям подиву.

Серед ночі Сергійко прокинувся. Його розбудив шум за вікном. Шумів вітер, в шибки стукав дощ. А в хаті було темно.

Сергійкові стало страшно. Йому пригадалася сліпа дівчинка. Тепер хлопчик уже не дивувався. Його серце стиснув жаль. Як же вона, бідна, живе в отакій темряві?! Сергійкові хотілося, щоб скоріше настав день. Він піде до сліпої дівчинки. Не дивуватиметься більше. Він пожаліє її.

Запитання:

- Спробуємо закрити очі і послухати світ навколо нас.
- Чого нам найбільше захотілося?
- Чим відрізняються люди сліпі від зрячих?
- Чому Сергійко захотів побачити сліпу дівчинку знову?

В.Сухомлинський. Щоб ти став кращим

Дідусь з онуком йшли великим лісом.

Ледь помітна стежинка звивалась поміж високими деревами.

Вечоріло. Подорожні втомилися. Дідусь уже збирався заночувати десь під кущем, аж тут хлопчик побачив у гущавині хатинку.

– Дідусю, он хатинка! – радісно вигукнув онук. – Може, в ній переночуємо?

– Так, це хатинка для подорожніх, – сказав дідусь.

Вони зайшли в лісову хатинку. У ній було чисто, на стіні висіла гілочка з ялинки. За народним звичаєм це означало: заходьте, будь ласка, любі гості.

Дідусь і онук підійшли до столу й побачили на ньому свіжу хлібину, глечик з медом і кілька великих сухих рибин. Поруч лежала маленька гілочка ялинки.

На вікні – відро з водою.

Дідусь і внук умилися і сіли вечеряти.

– Хто це все поставив на стіл? – питає онук.

– Добрий чоловік, – мовив дідусь.

– Як це так? – дивується онук.

– Залишив нам добрий чоловік їжу,
а ми й не знаємо, хто він.

Для чого ж він старався?

•Щоб ти став кращим – відповів дідусь.

Запитання:

•Чи бував ти у великому лісі?

•Хто будує хатинки у лісі? Для кого вони?

•Якщо немає людини, які можна
подякувати, як це зробити?

•Що значить “безкорисний вчинок”?

Творчі завдання для студентів: за змістом висловів назвати авторів.

1. Педагогіка, як процес впливу + гуманізм , як врахування потреб дитини = «дисципліна в свободі» (врахування потреб інших та збереження власних інтересів) (М)

2. «Бережіть як найвище благо, людську гордість, недоторканість особистої честі дитини; пам'ятайте, що пустун, в якого своя думка, на все свій погляд, - то ваше щастя, вихователю...» (С)

**3. “Школа (скале) – це скелясті, важкі сходишки сходження, піднесення душі, котрі потребують сили волі, ретельності, відданості, вони вчать “виробляти порядок з Хаосу”.
Вчитель і є школа, бо школа в ньому” (А)**

4. “Раз добром нагріте серце - вік не прохолоне” (К)

Дякую за увагу!